

לגליזציה של מריחואנה:

סקר דעת קהל, הניסיון של מדינות אחרות והערכת ההשפעה התקציבית

קורין סאור וירדן גזית

מכון ירושלים לחקר שווקים

ספטמבר 2013

www.jimsisrael.org

לגליזציה של מריחואנה: סקר דעת קהל, הניסיון של מדינות אחרות והערכת ההשפעה התקציבית

קורין סאור וירדן גזית

מכון ירושלים לחקר שווקים

ספטמבר 2013

תוכן עניינים

2	ממצאים עיקריים
2	1. מבוא
3	2. עמדות הציבור ביחס למריחואנה
4	2.1 מתודולוגיה
4	2.2 ממצאים עיקריים
4	2.3 ישראלים תומכים במריחואנה לצרכים רפואיים
5	2.4 שימוש במריחואנה
8	2.5 מידע העשוי להגדיל את התמיכה בגליזציה
10	3. המצב החוקי כיום
10	4. הטיעונים נגד לגליזציה והראיות ממדינות אשר נקטו מדיניות מקילה ביחס למריחואנה
10	4.1 בחינת הטיעונים נגד לגליזציה
12	4.2 ראיות ממדינות אשר נקטו ליברליזציה של מדיניות הסמים שלהן
13	5. חישוב ההשלכות הכלכליות של לגליזציה
13	5.1 הכנסות ממיסוי
17	5.2 חיסכון באכיפה
18	5.3 סך החיסכון
18	5.4 תועלת נוספת
19	6. סיכום
21	נספח 1 סקר

ממצאים עיקריים

- 14.5% מהאוכלוסייה היהודית הבוגרת הודו כי הם השתמשו בקנביס
- 26% בלבד מהישראלים תומכים בלגליזציה, אולם חשיפה למידע בנושא עשויה להעלות את שיעור התמיכה למעל ל-50%
- לפחות 275 אלף ישראלים צרכו קנביס בשנה האחרונה
- שוק הקנביס הלא חוקי מגלגל מחזור של 2.47 מיליארד ₪ בשנה מבלי שמוטל עליו מס
- לגליזציה של קנביס תביא לגידול בהכנסות המדינה ולחיסכון בסך לפחות 1.6 מיליארד ₪ בשנה
- ממשלת ישראל מוציאה כיום כ-690 מיליון ₪ בשנה על מנת לאכוף את איסור השימוש בקנביס
- לגליזציה ומיסוי הקנביס בשיעור דומה לסיגריות יניבו הכנסות ממיסים בהיקף של כ-950 מיליון ₪ בשנה
- למעלה מ-18 אלף תיקים פליליים נפתחים מדי שנה בגין עבירות הקשורות בקנביס, כ-70% מהם בגין החזקה לצריכה עצמית
- עבירות הנוגעות לקנביס הם הגורם ל-5.2% מהתיקים הפליליים, 6.4% מפסקי הדין ו-5.4% מהאסירים הפליליים בישראל

1. מבוא

עד לא מזמן היה הקנביס סם אסור כמעט בכל מדינות המערב. בשנים האחרונות מדינות רבות ביצעו שינויים במדיניותן ביחס לקנביס. חלקן, ובהן ישראל, התירו שימוש במריחואנה לצרכים רפואיים, תחת פיקוח. מדינות אחרות, דוגמת הולנד ופורטוגל, נקטו במדיניות אי הפללה והן אינן אוכפות את האיסור, אשר קיים עדיין בחוק. באחרונה נקטו מדינות נוספות דוגמת אורוגוואי ומדינות קולוראדו וושינגטון בארה"ב מדיניות רדיקאלית יותר וביטלו את איסור השימוש במריחואנה לחלוטין.

על אף שנושא המריחואנה עולה מעת לעת לדיון ציבורי בישראל, היבטים רבים נעדרים ממנו, בעיקר בגלל מחסור במידע. מעט ידוע, למשל, על הדעות והתפישות של הציבור בנוגע למריחואנה ועל שיעור התמיכה בלגליזציה. גם היקף ההשפעה הכלכלית העשויה להיות לשינוי מדיניות האכיפה והפללה היה עד כה בגדר ניחוש ולכן נעדר מהדיון בנושא.

בנייר זה נתמודד עם המחסור במידע ונציג, למיטב ידיעתנו לראשונה בישראל, סקר דעת קהל מקיף, נתונים ממדינות אשר נקטו במדיניות אי הפללה, והערכה כמותית של ההשפעה הכלכלית של לגליזציה בישראל.

חלקו השני של הנייר יציג תוצאות סקר דעת קהל מקיף בנושא מריחואנה שנערך ביולי 2013. על פי הסקר, **14.5% מהישראלים הודו שהשתמשו במריחואנה. נכון להיום 26% בלבד מהישראלים תומכים בלגליזציה, אולם חשיפה למידע בנושא עשויה להעלות את שיעור התמיכה למעל ל-50%.**

החלקים הבאים יציגו מידע אשר הסקר חשף כי מרבית הציבור אינו מודע לו. חלק 3 יסקור את המצב החוקי הקיים בישראל. חלק 4 יבחן את טיעוניהם של המתנגדים ללגליזציה, ויציג נתונים ממדינות אשר ביצעו ליברליזציה של מדיניות האכיפה שלהן. הצגה זו תראה כי חששותיהם ואזהרותיהם של מתנגדי הלגליזציה לפיהן היא תוביל לעלייה בצריכה ובפשע לא התממשו במדינות אלו.

חלק 5 יציע מודל לחישוב ההשלכות הכלכליות של הפיכת השימוש במריחואנה לחוקי (לגליזציה מלאה). על פי המודל, **לגליזציה תביא לחיסכון ולגידול הכנסות המדינה בסך 1.6 מיליארד ₪ בשנה, ולתועלות נוספות למשק.** חלק מן החיסכון נובע מכך שממשלת ישראל מוציאה כיום כ-690 מיליון ₪ בשנה על מנת לאכוף את איסור השימוש בקנביס. 5.2% מהתיקים הפליליים הנפתחים מדי שנה, 6.4% מפסקי הדין ו-5.4% מהאסירים הפליליים קשורים בשימוש, גידול או סחר בקנביס.

בנוסף, הפיכת השוק לחוקי והטלת מס על הקנביס בשיעור דומה למס הקיים על סיגריות יניב הכנסות ממיסים בהיקף של כ-950 מיליון ש"ח בשנה.

המודל מבוסס על מתודולוגיה זהה (בהתאמות המתחייבות) לזו של מחקרים דומים שנעשו בארה"ב: מחקרם של הכלכלנים ג'פרי מירון מאוניברסיטת הרווארד וקתרין וודלוק מאוניברסיטת ניו יורק אשר פורסם על ידי מכון קאטו למדיניות ציבורית ב-2010, ומחקרו של הכלכלן כריסטופר סטיפלר שפורסם בקולוראדו על ידי המרכז למשפט ומדיניות בקולוראדו בחודש אוגוסט 2012.¹ מחקרם של מירון וודלוק העריך את ההשפעה התקציבית של לגליזציה של סמים על ארה"ב כולה, ומחקרו של סטיפלר התמקד בלגליזציה של מריחואנה בקולוראדו. המחקר של סטיפלר היווה גורם חשוב בתמיכת פוליטיקאים ובוחרים בקולוראדו בתוכנית הלגליזציה אשר קיבלה את אישור הבוחרים בנובמבר 2012.

יש לציין כי נייר זה מתמקד בקנביס בלבד ואינו מתייחס לחומרים אחרים המצויים בפקודת הסמים המסוכנים. כמו כן, הנייר מתייחס לאוכלוסייה הבוגרת בלבד, ומניח כי לא יהיה שינוי במדיניות האכיפה כלפי קטינים.

2. עמדות הציבור ביחס למריחואנה

בחלק זה יוצגו תוצאות סקר דעת קהל אשר בחן את עמדותיהם של ישראלים יהודים בנושא לגליזציה של מריחואנה. הסקר נערך על ידי חברת קיוון עבור מכון ירושלים לחקר שווקים בחודש יולי 2013.

באפריל 2013, מרכז המחקר האמריקאי פיו (PEW) פרסם לראשונה תוצאות סקר המראה כי מרבית האמריקאים (52%) תומכים בלגליזציה של מריחואנה. לתוצאה זו ניתן אישוש על ידי סקר של האפינגטון פוסט וארגון יוגוב (YouGov) אשר לפיו 51% מהאמריקאים סבורים כי מריחואנה צריכה להיות "חוקית, ממוסה ומפוקחת כמו אלכוהול".

תמיכה מוגברת זו מגיעה בעת שמדינות בארה"ב ממשיכות לאמץ מדיניות חדשה ביחס למריחואנה. המצביעים בקולוראדו ובוושינגטון אישרו חוקים אשר יאפשרו שימוש במריחואנה, ועשרים מדינות אחרות אימצו מדיניות המתירה שימוש במריחואנה לצרכים רפואיים.

ישראל נחשבת למדינה מובילה בתחום המחקר המדעי בנושא הקנביס הרפואי. כיום, על פי נתוני משרד הבריאות, 11 אלף ישראלים הם בעלי מרשם למריחואנה רפואית. מספר זה עשוי לגדול לאחר החלטת הכנסת להכפיל את מספר הרופאים המורשים לתת מרשם לצמח הירוק.

על אף שבכלי התקשורת ובמדיה החברתית מתקיים בתקופה האחרונה דיון ציבורי בנושא הלגליזציה של המריחואנה, מעט ידוע על עמדות הציבור בנושא. למיטב ידיעתנו, סקר מקיף זה הוא הראשון שנעשה בישראל.

תוצאות הסקר יוצגו באופן הבא: המתודולוגיה תוצג בחלק 2.1, חלק 2.2 יציג את עיקר הממצאים, חלק 2.3 יציג את עמדות הציבור ביחס למריחואנה רפואית, חלק 2.4 יציג את עמדות הציבור ביחס ללגליזציה של מריחואנה, חלק 2.5 יראה כי בנסיבות מסוימות הישראלים יהיו מוכנים לשנות את מידת תמיכתם בלגליזציה, וחלק 2.6 יסכם את ממצאי הסקר והמסקנות העולות ממנו.

¹ Jeffery Miron and Katherine Wadlock, "The Budgetary Impact of Ending Drug Prohibition," The Cato Institute: Washington 2010

And

Christopher Stiffler, "Amendment 64 would produce \$60 million in new revenue and savings for Colorado," Colorado Center on Law and Policy, August 2012.

2.1 מתודולוגיה

חברת קיוון ביצעה את הסקר הטלפוני בעברית עבור מכון ירושלים לחקר שווקים. התקבלו תשובות מ-500 נשאלים בין ה-3 ל-7 ביולי 2013. הסקר מהווה מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית בישראל, עם טעות דגימה מרבית של +/- 4.5%.

השאלות שנשאלו דומות לאלה שנשאלו בסקר שנערך על ידי מרכז פיו האמריקאי במרץ 2013, דבר המאפשר השוואה בינלאומית של הממצאים.

הסקר אסף נתונים על עמדות הציבור הישראלי ביחס למריחואנה לצרכים רפואיים ולגליזציה. המשיבים התבקשו לענות על 20 שאלות בסך הכול, ובהן שאלות רקע כגון גיל, השכלה, רמת הכנסה, מידת דתיות ונטייה פוליטית. התשובות לכל השאלות מוצגות בנספח.

2.2 ממצאים עיקריים

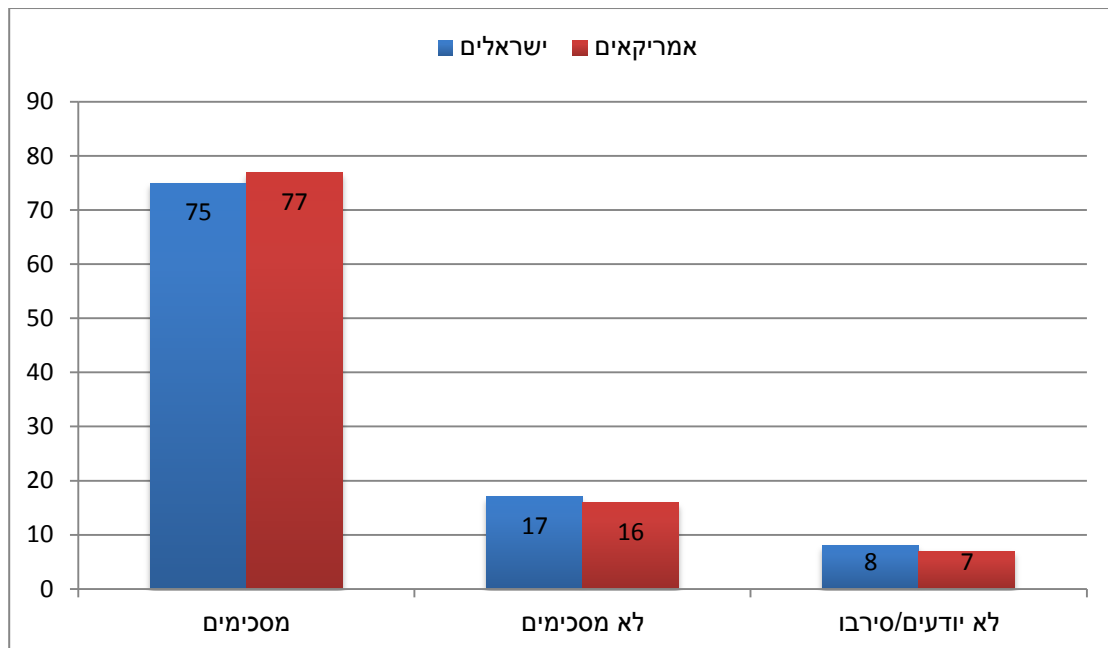
- רוב גדול (75%) סבור כי למריחואנה יש שימוש רפואי לגיטימי, שיעור דומה לזה שנמצא בארה"ב
- 26% מהישראלים תומכים בגליזציה, 64% מתנגדים לה, ו-10% אינם יודעים או סירבו להשיב
- 14.5% מהנשאלים הודו כי הם התנסו במריחואנה לפחות פעם אחת בעבר, לעומת 48% מהאמריקאים
- גברים נוטים לתמוך בגליזציה יותר מנשים (34% לעומת 25%)
- מצביעי מרצ הביעו את התמיכה הגדולה ביותר בגליזציה (75%), ואחריהם מצביעי מפגלת העבודה (47%) והתנועה (43%)
- מצביעי יהדות התורה הביעו את התמיכה הנמוכה ביותר בגליזציה (10%), ואחריהם מצביעי הליכוד ביתנו (15%) והבית היהודי (15%)
- חילונים נוטים לתמוך בגליזציה הרבה יותר (38%) מאשר חרדים (4%) ודתיים לאומיים (18%)
- משיבים עם השכלה גבוהה נוטים לתמוך בגליזציה יותר (29%) מאשר כאלה עם 12 שנות לימוד או פחות (17%)

2.3 ישראלים תומכים במריחואנה לצרכים רפואיים

ישראלים יהודים תומכים באופן גורף בשימוש במריחואנה לצרכים רפואיים. 75% מהמשיבים "מסכימים מאוד" (49.4%) או "מסכימים" (25.7%) ש"למריחואנה יש שימושים רפואיים לגיטימיים". שיעור זה דומה מאוד לזה שהושג בסקר של מרכז פיו האמריקאי, כפי שניתן לראות באיור 1.

איור 1: האם למריחואנה יש שימושים רפואיים לגיטימיים?

ישראלים ואמריקאים

מקור: מכון ירושלים לחקר שווקים

משיבים מבוגרים נוטים לתמוך יותר במריחואנה לצרכים רפואיים. שיעור התמיכה הגבוה ביותר היה בקרב קבוצות הגיל 55-65 (82.3%) ו-45-54 (79.5%). שיעור התמיכה הנמוך ביותר נמצא בקרב קבוצות הגיל 25-34 (66.7%) ו-18-24 (72.9%).

רק 46% מהחרדים ו-61% מהדתיים הלאומיים מסכימים שלמריחואנה ישנם שימושים רפואיים לגיטימיים, לעומת 82% מהחילונים והמסורתיים.

שיעור התמיכה משתנה גם על פי הנטייה הפוליטית. התמיכה הרבה ביותר נמצאה בקרב מצביעי מרצ (91%), יש עתיד (90%) ומפלגת העבודה (89%), לעומת 31% בלבד בקרב מצביעי יהדות התורה ו-55% ממצביעי ש"ס.

רמת התמיכה במריחואנה רפואית לא השתנתה על פי המגדר, רמת ההשכלה או המוצא (אשכנזים וספרדים).

על אף שמרבית הישראלים מסכימים שלמריחואנה ישנם שימושים רפואיים לגיטימיים, רק 26% מסכימים כי בלי קשר לשאלה האם השימוש במריחואנה בישראל יהיה חוקי או לא, יש להתיר לחקלאים ישראלים לגדל מריחואנה באופן חוקי למטרת יצוא למדינות המתירות שימוש במריחואנה לצרכים רפואיים.

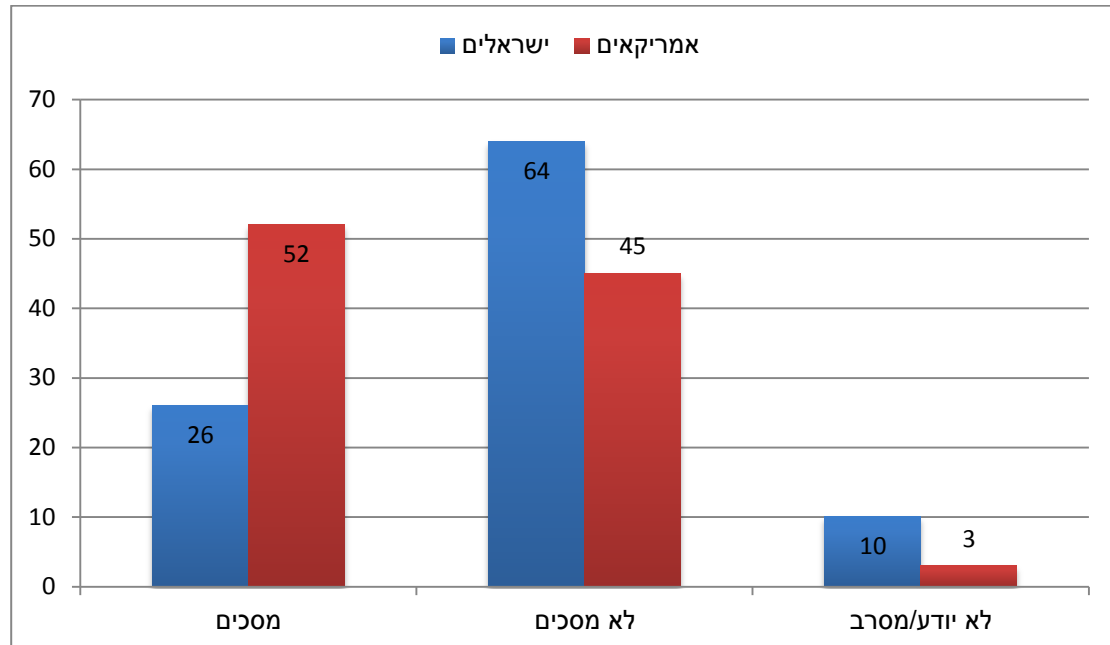
2.4 שימוש במריחואנה

2.4.1 תמיכה בלגליזציה

התמיכה בלגליזציה של מריחואנה נמוכה הרבה יותר מאשר התמיכה בשימוש במריחואנה לצרכים רפואיים. רק 26% מהמשיבים תמכו בלגליזציה, לעומת 64% שהתנגדו.

על אף שהישראלים והאמריקאים הביעו עמדות דומות ביחס למריחואנה רפואית, ישנו פער גדול כאשר הדבר נוגע לשיעור התמיכה שלהם בלגליזציה. שיעור התמיכה בלגליזציה בישראל כיום זהה לשיעור התמיכה בלגליזציה בארה"ב בשנת 2000, כפי שדווח בסקר של מרכז פיו.

איור 2: האם לדעתך יש להתיר בחוק את השימוש במריחואנה או לא? ישראלים ואמריקאים

מקור: מכון ירושלים לחקר שווקים

2.4.2 מיהם הנוטים לתמוך בלגליזציה?

גברים נוטים לתמוך בלגליזציה יותר מנשים (30% לעומת 23%).

רמת התמיכה בלגליזציה משתנה מעט על פי קבוצת הגיל. התמיכה הגדולה ביותר בלגליזציה נמצאה בקרב קבוצות הגיל 35-44 (30%) ומעל גיל 65 (28%), והתמיכה המעטה ביותר נמצאה בקרב קבוצות הגיל 55-65 (19%) ו-25-34 (22%).

שיעור התמיכה משתנה גם על פי נטייה פוליטית. התמיכה הרבה ביותר בלגליזציה נמצאה בקרב מצביעי מרצ (71%), העבודה (41%) והתנועה (52%), לעומת שיעור תמיכה נמוך בקרב מצביעי יהדות התורה (9.5%), הבית היהודי (10%) והליכוד ביתנו (13%).

בדומה לממצאים ביחס למריחואנה רפואית, נשאלים שהגדירו עצמם חילונים נוטים יותר לתמוך בלגליזציה (38%) בהשוואה לחרדים (4%), דתיים לאומיים (18%) ומסורתיים (15%).

שיעור התמיכה בלגליזציה עולה עם רמת ההשכלה. משיבים בעלי השכלה גבוהה נטו יותר לתמוך בלגליזציה (29%) לעומת משיבים בלי תואר אקדמי (17%).

רמת התמיכה משתנה גם עם רמת ההכנסה. משיבים עם הכנסה גבוהה בהרבה או גבוהה מהממוצע נוטים יותר לתמוך בלגליזציה (33% ו-31% בהתאמה) בהשוואה למשיבים עם הכנסה נמוכה או נמוכה בהרבה מהממוצע (24% ו-22% בהתאמה).

2.4.3 ניתוח סטטיסטי על ידי רגרסיה

הממצאים שדווחו נבדקו בניתוח סטטיסטי באמצעות רגרסיה. טבלה 1 מראה כי עבור כל הרגרסיות שנעשו, רמת הדתיות נמצאה כמשתנה משמעותי למידת התמיכה בלגליזציה. גם לאחר הצגת משתנה הדמה "השתמש במריחואנה בעבר", רמת הדתיות נותרה משתנה משמעותי (אם כי מעט פחות מאשר בלי משתנה הדמה). כלומר, משיבים דתיים שהשתמשו במריחואנה עדיין נוטים פחות לתמוך בלגליזציה.

כפי שדווח קודם, הן רמת ההשכלה והן רמת ההכנסה נוטות להגביר את שיעור התמיכה בלגליזציה. בהינתן הקורלציה החזקה בין השכלה והכנסה, קשה לקבוע על סמך תוצאות הסקר לבדן מהו הגורם המניע את התמיכה בלגליזציה.

הניתוח הסטטיסטי מגלה כי רמת ההשכלה, ולא רמת ההכנסה, היא המניע העיקרי. למעשה, אנשים עם הכנסה גבוהה אך ללא השכלה גבוהה (עמודות V ו-IV) נוטים פחות לתמוך בלגליזציה בהשוואה לכלל האוכלוסייה. לעומת זאת, אנשים עם השכלה גבוהה שהכנסתם ממוצעת או נמוכה מהממוצעת נוטים עדיין לתמוך בלגליזציה יותר מהממוצע.

על אף שנמצא כי גברים תומכים בלגליזציה בשיעור גבוה יותר מנשים, לא נמצא מתאם סטטיסטי בין מגדר ותמיכה בלגליזציה, וההבדל נעלם כאשר לוקחים בחשבון משתני רקע אחרים.

טבלה 1: משתנים המשפיעים על התמיכה בלגליזציה

	I	II	III	IV	V	
מסורתי	-.16 (**) (.05)	-.14 (**) (.04)	-.14 (**) (.04)	-.14 (**) (.05)	-.12 (**) (.04)	
דתי לאומי	-.21 (**) (.06)	-.21 (**) (.06)	-.21 (**) (.06)	-.22 (**) (.06)	-.13 (**) (.06)	
חרדי	-.30 (**) (.06)	-.32 (**) (.06)	-.32 (**) (.06)	-.32 (**) (.06)	-.22 (**) (.06)	
גבר	.039 (.038)	.047 (.04)	.044 (.04)	.044 (.04)	.037 (.03)	
השכלה		.11 (**) (.04)	.08 (**) (.04)	.05 (*) (.05)	.062 (.04)	
הכנסה גבוהה מהממוצע			.04 (.04)	-.05 (.07)	-.06 (.07)	
פחות מתואר אקדמי				.134 (*) (.09)	.0113 (.08)	
השתמש במריחואנה בעבר					.51 (.04)	
מספר	502	502	502	502	502	
שורש MSE	.43	.43	.41	.41	.38	

(*) משתנה משמעותי ב-10%

(**) משתנה משמעותי ב-5%

מקור: מכון ירושלים לחקר שווקים

כל הרגרסיות כללו משתני גיל, אשר אף אחת מהן לא נמצאה משמעותית.

תוצאות הרגרסיה מצביעות בבירור על כך שרמת ההשכלה והדתיות הן הגורמים המשמעותיים ביותר המשפיעים על רמת התמיכה בלגליזציה.

2.4.4 נושאים נלווים

האם מריחואנה היא עדיין טאבו?

בלי קשר לשאלת החוקיות של המריחואנה, המשיבים נשאלו האם במידה וילמדו כי אדם שהם מכירים משתמש במריחואנה, דעתם עליו תשתנה לטובה, לרעה או לא תשתנה כלל. מרבית המשיבים (50.8%) דיווחו כי דעתם לא תשתנה (44.4%) או תשתנה לטובה (6.2%). כפי שניתן לצפות, בקרב התומכים בלגליזציה שיעור נמוך אף יותר (17%) ישנו את דעתם לרעה, ורוב גדול (80%) לא ישנו את דעתם או ישנו אותה לחיוב.

מעניין לציין כי על אף שהישראלים תומכים הרבה פחות בלגליזציה מאשר אמריקאים, הם מביעים עמדות סובלניות יותר ביחס לאנשים שמשתמשים במריחואנה, בסקר האמריקאי השיבו 51% כי הם מרגישים לא בנוח בסביבתם של אנשים שמשתמשים במריחואנה.

מריחואנה כפתח לסמים קשים

המשיבים נשאלו האם הם מאמינים כי שימוש במריחואנה מוביל לשימוש בסמים קשים. 56.3% מכלל המשיבים הסכימו. ההסכמה הייתה נמוכה בהרבה בקרב התומכים בלגליזציה (20.3%) ואלה שהודו כי השתמשו בעצמם במריחואנה (25%).

הישראלים בסך הכול חוששים הרבה יותר מהאמריקאים מכך שמריחואנה תוביל לשימוש בסמים קשים. על פי סקר מרכז פיו, רק 38% מהאמריקאים סבורים כך, ירידה משמעותית מהשיעור שדווח בסקר של גאלופ משנת 1977, אז הסכימו 60% מהאמריקאים כי השימוש במריחואנה מוביל לשימוש בסמים קשים.

אכיפת חוקי המריחואנה

אין הסכמה ברורה בקרב הישראלים האם אכיפת חוקי המריחואנה עולה יותר מהתועלת הנובעת ממנה. 46.4% מאמינים כי התועלת מאכיפת איסור השימוש במריחואנה שווה את המשאבים והמאמצים הממשלתיים המושקעים באכיפה, 39.2% אינם מסכימים, ו-14.3% אינם יודעים או סרבו להשיב.

מרבית מצביעי מרצ (62%), יש עתיד (56%) ומפלגת העבודה (51%) סבורים כי עלות אכיפת איסור השימוש במריחואנה עולה על התועלת, ואילו מרבית מצביעי התנועה (63%) והליכוד ביתנו (52%) מאמינים כי התועלת עולה על העלות.

משיבים התומכים בלגליזציה נוטים יותר (58%) לסבור כי עלות מאמצי האכיפה עולה על התועלת בהשוואה לאלה המתנגדים ללגליזציה (33%).

האמריקאים ביקורתיים הרבה יותר מהישראלים ביחס למאמצי האכיפה של הממשלה, ו-72% מהם סבורים כי עלותם גדולה מן התועלת שלהם.

בסך הכול הישראלים, בניגוד לאמריקאים, סובלניים כלפי משתמשי מריחואנה אולם חוששים כי השימוש במריחואנה עלול להוביל לשימוש בסמים קשים, וסבורים כי מאמצי האכיפה של הממשלה יעילים במידה סבירה.

2.5 מידע העשוי להגדיל את התמיכה בלגליזציה

המשיבים נשאלו גם עובדות מסוימות עשויות לגרום להם לשנות את דעתם ולתמוך בלגליזציה.

2.5.1 הכנסות ממס

המשיבים נשאלו באיזו מידה הם עשויים לשנות את דעתם במידה וידעו כי לאחר לגליזציה, ממשלת ישראל תוכל לגבות מס על מכירת המריחואנה אשר יניב מאות מיליוני שקלים בשנה.

בין המשיבים אשר התנגדו ללגליזציה, 14.1% השיבו כי הדבר עשוי לשנות את דעתם במידה רבה או במידה בינונית.

2.5.2 טרוריות וסמים

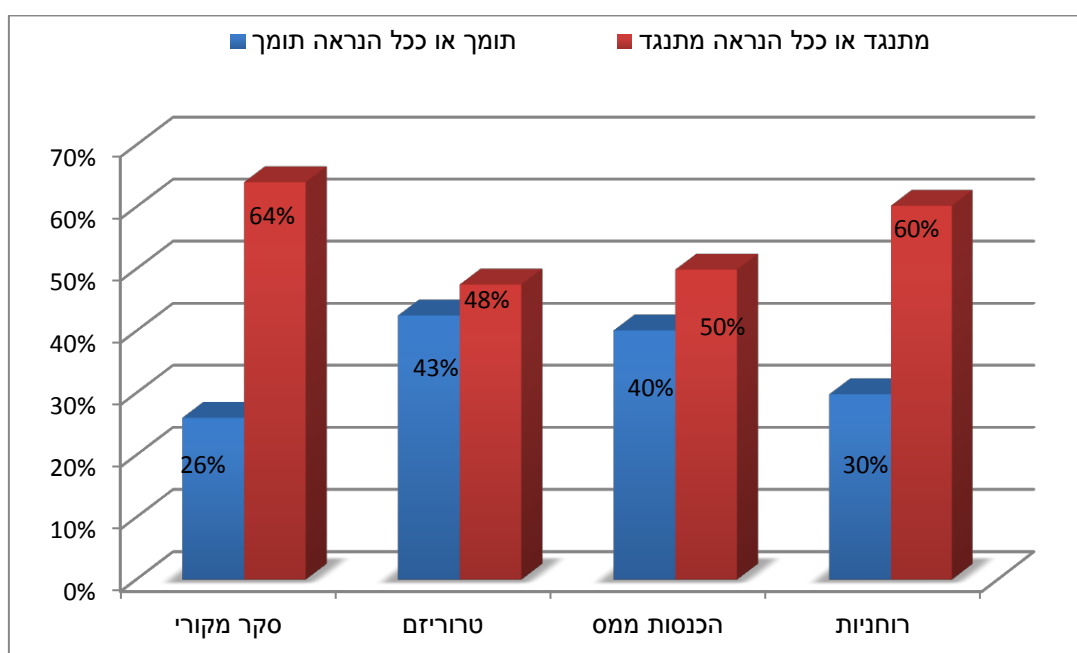
למשיבים הוקראה ההצהרה הבאה: "חמאס וחיזבאללה הם ספקים גדולים של מריחואנה וחשיש לישראל. הם משתמשים בהכנסות על מנת לממן טרור. לגליזציה של מריחואנה וחשיש תמנע מהם מקור הכנסה". לאחר מכן הם נשאלו באיזו מידה הם עשויים לשנות את דעתם בנוגע ללגליזציה לאור מידע זה.

16% מאלו שהתנגדו ללגליזציה השיבו כי הם עשויים לשנות את דעתם במידה רבה או במידה בינונית.

2.5.3 השפעה דתית

לאחר שהוקראה בפניהם ההצהרה הבאה: "ישנן עדויות לכך שחלק מהרבנים החסידים הראשונים נהגו לעשן מקטרת על מנת לחוות "עליית נשמה", המשיבים נשאלו באיזו מידה הדבר עשוי לגרום להם לשנות את עמדתם. רק 3.8% השיבו כי הדבר עשוי לגרום להם לשנות את עמדתם. מעניין לציין כי להצהרה זו הייתה השפעה על חילונים וחרדים בלבד. 6% מהחרדים ו-5% מהחילונים השיבו כי הצהרה זו עשויה לגרום להם לשנות את עמדתם, לעומת 0% מהדתיים הלאומיים.

איור 3: האם בנסיבות הבאות תהיה מוכן לתמוך בלגליזציה?

מקור: מכון ירושלים לחקר שווקים

מתברר כי הישראלים נוטים יותר לתמוך בלגליזציה אם יוטל מס על מכירת מריחואנה ובו זמנית תקטן ההכנסה של ארגוני הטרור מסחר בסמים. הם עשויים גם להגדיל את תמיכתם בלגליזציה על מנת להגיע לרמה רוחנית גבוהה יותר.

בסך הכול, 24% מהישראלים שהתנגדו ללגליזציה עשויים לשנות את עמדתם, מה שיביא את סך שיעור התמיכה בלגליזציה ל-50%.

3. המצב החוקי כיום

האיסור על שימוש במריחואנה מופיע בפקודת הסמים המסוכנים והעונש המקסימאלי בגין שימוש עצמי הוא שלוש שנות מאסר. העונש המקסימאלי בגין סחר בסמים הוא 25 שנות מאסר, והעונש הממוצע בפועל הינו 13 שנות מאסר.² בפקודה מופיעים חומרים רבים, אולם על פי כל הסקרים וההערכות הקנבים הוא החומר הנפוץ ביותר.

מדיניות המשטרה והתביעה בישראל אינה מבחינה בין סמים "קלים" וסמים "קשים". על אף שהפרקליטות הודתה כבר ב-2003 כי אוכלוסיית מעשני המריחואנה והחשיש היא "על פי רוב אוכלוסייה נורמטיבית – שפרט לעישון הסמים אינה מעורבת בפעילות עבריינית", המדיניות הרשמית היא לא להימנע מאכיפה, ולפתוח תיק פלילי וחקירה כנגד כל מי שנתפס.³ כפי שיוצג בהמשך, במדינת ישראל נפתחים מדי שנה למעלה מ-18 אלף תיקים הקשורים בקנבים, כ-70% מהם בגין החזקה לצריכה עצמית.

על פי רוב, כאשר מדובר באדם ללא עבר פלילי הנתפס עם כמות קטנה של מריחואנה לשימוש עצמי בלא נסיבות מחמירות, התיק ייסגר מחוסר עניין לציבור. יחד עם זאת, על החשוד להודות באשמה, ולבקש את סגירת התיק תוך התחייבות לא לצרוך סמים בשנית והבנה שבמידה והוא ייתפס בשנית, הוא יענש גם על הפעם הראשונה (בגבולות ההתיישנות). למרות זאת, הנתונים מלמדים כי בשנת 2012 הוגשו 5,254 כתבי אישום בגין החזקה של סמים לצריכה עצמית ובוצעו 1,402 מעצרים בגינה.⁴ כאמור, המשטרה אינה מבחינה בין סוגי הסמים השונים, ולכן אין דרך לדעת בכמה מן המקרים מדובר בהחזקת מריחואנה.

4. הטיעונים נגד לגליזציה והראיות ממדינות אשר נקטו מדיניות מקילה ביחס למריחואנה

המתנגדים ללגליזציה של קנבים מזהירים מפני שלוש תופעות שליליות העלולות לדבריהם להיווצר: (1) עלייה משמעותית בצריכת הסם, (2) עלייה בפשיעה, ו(3) התפתחות ענף "תיירות סמים". לטענתם, הסרת ה"טאבו" החברתי והענישה הפלילית המרתיעה תוביל צעירים רבים שאינם משתמשים בקנבים כיום להפוך לצרכני הסם. הם מצביעים כדוגמה על השימוש בסיגריות ובאלכוהול, אשר בשל היעדר איסור חוקי נפוצים בקרב אוכלוסייה גדולה יותר מאשר סמים. צריכה מוגברת עלולה להוביל חלק מן הצרכנים לסמים "קשים" יותר, אשר השימוש וההתמכרות אליהם עלולים להוביל לפשיעה. כמו כן, מכיוון שמרבית מדינות המערב עדיין אוכפות איסור על שימוש בקנבים, המתנגדים טוענים כי לגליזציה עלולה להוביל להתפתחותה של "תיירות סמים" אשר עלולה גם היא להוביל לפשיעה ולבעיות חברתיות.

4.1 בחינת הטיעונים נגד לגליזציה

בטרם יוצגו ראיות ממדינות אשר נקטו בליברליזציה של מדיניות הסמים שלהן, ראוי לבחון את תקפותם הלוגית של טיעונים אלה, אחד לאחד.

² הכנסת – מרכז מחקר ומידע, "ענישה בתחום הסמים", מכתב לח"כ טלב אל-סאנע, 30 בינואר 2011.
³ היועץ המשפטי לממשלה, "מדיניות התביעה: סמים – אחזקה ושימוש לצריכה עצמית", משרד המשפטים, ספטמבר 2003.

⁴ יובל בוגיבסקי, "נתונים על אכיפת העבירות המנויות בפקודת הסמים המסוכנים", הכנסת – מרכז מחקר ומידע, מכתב לח"כ תמר זנדברג, 24 ביוני 2013.

4.1.1 עלייה בצריכה

ביחס לעלייה בצריכה, בהחלט יתכן כי ביטול האיסור החוקי והאכיפה כנגד שימוש במריחואנה יוביל להסרת טאבו חברתי ולעלייה בצריכה, אם כי אין ודאות בכך. יתכן שחלק משמעותי מן המשיכה של צרכנים, ובמיוחד בני נוער, אל הקנביס נובעת מעצם היותו לא חוקי. במקרה כזה הפיכתו לחוקי עשויה דווקא להקטין את צריכתו, במיוחד בקרב בני נוער.

אולם גם אם תהיה עלייה בצריכה, אין בכך בכדי להוות טיעון נגד לגליזציה. ההשלכות השליליות של צריכת מריחואנה, ככל שהן קיימות, אינן חמורות מאלה של צריכת אלכוהול, סיגריות או סמים קשים – הן ככל הנראה חמורות פחות.

בכל הנוגע לבריאות, העישון ושתיית האלכוהול הם מהגורמים העיקריים למוות הניתן למניעה. על פי הערכת פרופסור איתמר גרוטו, ראש שירותי בריאות הציבור במשרד הבריאות, כמחצית ממקרי המוות בישראל ניתנים למניעה, והגורם העיקרי להם הוא עישון סיגריות.⁵ על פי מחקר של קבוצת חוקרים מאוניברסיטת טורונטו אשר פורסם בדו"ח של ארגון הבריאות העולמי, האלכוהול אחראי לאחד מכל 25 מקרי מוות ברחבי העולם (4%).⁶ במדינות מסוימות בהן שתיית האלכוהול פופולארית יותר, כגון רוסיה, האלכוהול אחראי לכ-15% ממקרי המוות. לעומת זאת, על אף שהמריחואנה היא הסם הלא חוקי הפופולארי בעולם, אין כל מחקרים או הערכות לגבי מספר מקרי המוות להן היא אחראית, והמספר ככל הנראה זניח. בנוגע להוצאות בריאותיות, מחקר של חוקרים קנדים הראה כי ההוצאות הבריאותיות הנובעות משימוש במריחואנה עומדות על כ-20 דולר בשנה למשתמש, לעומת 165 דולר לאלכוהול ו-822 דולר לטבק.⁷

יתכן שאנשים הצורכים כיום סיגריות ואלכוהול נרתעים מצריכת מריחואנה עקב האיסור החוקי. במקרה של לגליזציה, אפשר שחלקם יחליפו את האלכוהול או הסיגריות במריחואנה. במקרה כזה תהיה עלייה בצריכת מריחואנה וכנגדה ירידה בצריכת אלכוהול וסיגריות. אין כל סיבה להניח כי תוצאה כזו תהיה חמורה יותר מאשר המצב הקיים, ויש סיבות טובות להניח כי הדבר יהווה שיפור ביחס למצב הקיים. במידה והעלייה בצריכה תנבע מכך שאנשים הצורכים סמים קשים יחליפו את הרגלם בצריכת מריחואנה אשר תאפשר להם לא להפר את החוק, אזי שהמצב ישתפר ביחס למצב הקיים. כלומר, גם אם לגליזציה תוביל לעלייה בצריכת המריחואנה, אין כל סיבה להניח שתוצאה זו היא בלתי רצויה מבחינת מדיניות, אם הדבר בא על חשבון צריכה של חומרים בעייתיים כמו אלכוהול, סיגריות או סמים קשים.

4.1.2 עלייה בפשיעה

באשר לפשיעה, יש לזכור את הצהרת הפרקליטות לפיה צרכני קנביס הם "אוכלוסייה נורמטיבית – שפרט לעישון הסמים אינה מעוברת בפעילות עבריינית". כלל לא ברור שצרכנים תחת השפעת קנביס מבצעים יותר פשעים ביחס למי שאינם צורכים קנביס, והם ככל הנראה מבצעים פחות פשעים ביחס לצרכני אלכוהול או סמים קשים. למעשה, מחקרים מראים כי אוכלוסיית משתמשי המריחואנה שאינם צורכים חומרים אחרים (סיגריות, אלכוהול, סמים קשים) אינם מעורבים בפשיעה בשיעורים גבוהים יותר מהאוכלוסייה הכללית, אם אין מחשיבים את עצם השימוש או הסחר במריחואנה כפשע.⁸

⁵ 3.7.2013, Ynet

⁶ Jurgen Rehm et al. Global burden of disease and injury and economic cost attributable to alcohol use and alcohol-use disorders, The Lancet, Volume 373, June 2009.

⁷ Gerald Thomas and Chris Davis, "Cannabis, Tobacco and Alcohol Use in Canada: Comparing Risk of Harm and Cost to Society," *Visions Journal*, Volume 5. No. 4.

⁸ Willy Pedersen and Torbjorn Skardhamar, "Cannabis and Crime: Findings From A Longitudinal Study," *Addiction Journal*, Volume 105 Issue 1, pp. 109-118.

לעומת זאת, מחקרים רבים הצביעו על הקשר בין אלקוהול ופשיעה אלימה. על פי נתוני סקר שערך משרד המשפטים האמריקאי בקרב אסירים, 18.5% מהאסירים הפדרליים ו-32.6% מהאסירים בבתי הכלא של המדינות דיווחו כי היו תחת השפעת אלקוהול בעת ביצוע העבירה שבגינה הורשעו. המספרים היו גבוהים יותר, 20.8% ו-36.8%, בהתאמה, בקרב אסירים שהורשעו בפשיעה אלימה.⁹

ככל שהקנבים החוקי יהווה תחליף זמין וזול עבור צרכני אלקוהול או סמים קשים, הסיכון לפשיעה יקטן. ככל שישנם צרכנים המכורים לקנבים ומבצעים פשעים על מנת לממן את ההתמכרות שלהם, האינטרס הציבורי בלגליזציה הוא כפול: ראשית, כדי שהם יוכלו לקבל טיפול רפואי ולהיגמל בלי לחשוש מסנקציות פליליות, ושנית כדי שמחיר החומר יהיה בר השגה ולא ידחק אותם לפשיעה.

היבט נוסף של פשע הכרוך כיום בקנבים – מערכת ההברחות הענפה של קנבים ממצרים, ירדן ולבנון – ייעלם לחלוטין במידה ותיושם מדיניות של לגליזציה. על פי הערכת הרשות למלחמה בסמים, כ-100 טונות מריחואנה מוברחות לישראל מדי שנה. בשנת 2010 תפסו כוחות הביטחון 5.8 טונות מריחואנה אשר הוברחו לישראל. ארגוני טרור דוגמת חיזבאללה, חמאס, אל קאעדה ואחרים עוסקים בהברחות ומרוויחים מהן סכומים לא מבוטלים. בנוסף, הברחת הסמים מספקת להם אפשרות למגע עם ישראלים, לאיסוף מידע ביטחוני ולהברחת אמצעי לחימה. לגליזציה תגזול מהם הן את מקור ההכנסה והן את שאר היתרונות שהם מפיקים מההברחות. אין ספק כי היבט זה יצמצם את הפשיעה ואת הפגיעה בביטחונם של אזרחי ישראל.

4.1.3 תיירות סמים

אם אכן עלייה בצריכת המריחואנה אינה תופעה שלילית ואין חשש ממשי לעלייה בפשיעה כתוצאה ממנה, ממילא מאבד הטיעון כנגד תיירות סמים מתוקפו. תיירות היא ענף כלכלי חשוב אשר הממשלה משקיעה משאבים ומאמצים כדי לפתחו, וראוי להתייחס בחיוב לכל מדיניות אשר תגדיל את מספר התיירים. ספק רב אם תיירים אשר משלמים מאות או אלפי דולרים על חופשה בישראל ירצו להסתבך עם החוק במדינה זרה להם, והחשש מפני עלייה בפשיעה עקב "תיירות מריחואנה" הוא ככל הנראה חשש מופרך.

4.2 ראיות ממדינות אשר נקטו ליברליזציה של מדיניות הסמים שלהן

לגליזציה מלאה של קנבים היא תופעה חדשה למדי בעידן הנוכחי. אורוגוואי ומדינות קולוראדו וושינגטון בארה"ב הן למעשה המדינות היחידות שהנהיגו לגליזציה מלאה, ואצל שלושתן הדבר נעשה החל מסוף שנת 2012 ואילך. אין די נתונים ממדינות אשר נקטו מדיניות של לגליזציה מלאה בכדי להכריע האם אזהרותיהם של מתנגדי הלגליזציה התממשו או לא.

יחד עם זאת, מספר מדינות נקטו מדיניות אי הפללה של צרכני קנבים. הבולטות שבהן הן הולנד, אשר החלה במדיניות אי הפללה בשנת 1976, ופורטוגל, אשר החלה במדיניות אי הפללה בשנת 2001. מדינות אלה עדיין מענישות יצרני וסוחרי סמים, אך אינן נוקטות כל הליך פלילי כנגד צרכנים. יש לציין כי בפורטוגל אי ההפללה אינה נוגעת רק לקנבים אלא לכל סוגי הסמים, ובכללם סמים "קשים". כדי לבחון האם יש ממש באזהרותיהם של המתנגדים ללגליזציה, יש לבחון את הנתונים ממדינות אלה.

החוקר גלן גרינוולד ממכון קאטו למדיניות ציבורית בארה"ב סקר את הנתונים מפורטוגל לאחר שבע שנות מדיניות אי הפללה. גרינוולד סיכם את ממצאיו כך:

"הנתונים מראים כי למדיניות אי ההפללה לא הייתה כל השפעה על שיעור תפוצת הסמים בפורטוגל... על אף ששיעורי הצריכה בעידן אי ההפללה נותרו זהים או ירדו מעט ביחס למדינות אירופיות אחרות, מספרם של המקרים הפתולוגיים הקשורים בסמים – כגון מחלות מין מידבקות (העוברות בהזרקה, י.ג.) או מקרי מוות כתוצאה מסמים – ירד באופן דרמטי..."

⁹ Michael Rand, William Sabol, Michael Sinclair and Howard Snyder, "Alcohol and Crime: Data from 2002 to 2008", US Bureau of Justice Statistics, table 29.

אף אחד מתסריטי האימה שהוצגו על ידי מתנגדי אי ההפללה – החל מעלייה משמעותית בצריכת הסמים בקרב בני נוער וכלה בהפיכת ליסבון לגן עדן ל"תיירות סמים" – לא התממש".¹⁰

עוד מצא גרינוולד כי מספר מקרי המוות בפורטוגל כתוצאה מסמים ירד מ-400 בשנת 1999 ל-290 בשנת 2006. בעוד שמספר הנדבקים בנגיף ה-HIV נותר יציב פחות או יותר, מספר הנדבקים בנגיף מקרב המכורים לסמים ירד בכ-50%.

מחקרים רבים מצביעים על כך שדפוסי הצריכה של מריחואנה אינם מושפעים בצורה משמעותית מהמצב החוקי, אלא מסיבות תרבותיות ואחרות. בהולנד, למשל, מחקר משותף של פיטר כהן, מנהל המרכז לחקר הסמים באוניברסיטת אמסטרדם, וחוקרים נוספים מהולנד וארה"ב, השווה בין דפוסי צריכת המריחואנה בהולנד ובארה"ב. החוקרים מצאו דפוסי שימוש דומים למדי בשתי מדינות עם משטר חוקי שונה לחלוטין. לדברי החוקרים, "לא נמצאו כל ראיות לכך שהזמינות של מריחואנה הובילה לבעיות שמתנגדי מדיניות אי ההפללה הזהירו מפניהן".¹¹

על פי מחקר נוסף של רוברט מקון ופיטר רויטר, אשר פורסם על ידי מכון המחקר האמריקאי ראנד, "הניסוי ההולנדי, ביחד עם אלו של מספר מדינות אחרות אשר ביצעו ליברליזציה מתונה יותר במדיניות שלהן, מספק ראיות אמפיריות טובות לכך שהסרת הסנקציות הפליליות על החזקת קנביס (אי הפללה) אינה מעלה את תפוצת המריחואנה או כל סם אחר".¹²

אם כן, הראיות מהמדינות אשר ביצעו ליברליזציה של מדיניות הסמים שלהן אינן מצדיקות את חששותיהם של מתנגדי הלגליזציה. לא ברור אם לגליזציה של קנביס תוביל לעלייה משמעותית בצריכה או לא, אולם גם אם עלייה כזו תתממש, היא ככל הנראה לא תוביל לעלייה בפשיעה. יתרה מכך, יש לה יתרונות בתחום בריאות וביטחון הציבור.

5. חישוב השלכות הכלכליות של לגליזציה

בנוסף להיבטים אשר נידונו עד כה, לביטול האיסור הפלילי על שימוש בקנביס ישנה משמעות כלכלית. בפרק זה יוצע מודל להערכת המשמעות הכלכלית של לגליזציה. אין לראות בהערכה המוצעת בפרק זה תחזית מדויקת של החיסכון וההכנסות הצפויות. הערכה זו נעשית על בסיס מספר הנחות אשר חלקן עשויות להיות מוטות כלפי מטה וחלקן כלפי מעלה. לכן יש לראות במספרים שיוצגו כאן סדר גודל של החיסכון אשר ייגרם כתוצאה מלגליזציה של קנביס.

העובדה שביטול האיסור על שימוש וסחר במריחואנה יניב חיסכון כספי לבדה אינה הופכת את הלגליזציה למדיניות עדיפה על פני המדיניות הנוכחית. ללגליזציה יהיו השלכות שונות, שיתכן שחלקן שליליות. אולם ראוי ששני הצדדים לויכוח יהיו מודעים להשלכות הכלכליות הצפויות וייקחו אותן בחשבון בעת גיבוש עמדתם.

5.1 הכנסות ממיסוי

גורמים רבים צריכים להילקח בחשבון בעת חישוב ההשפעות הכלכליות שיהיו להפיכת הקנביס לחוקי: כמות הצריכה כיום, האופן שבו הצרכנים יגיבו לשינוי במחיר, גובה המיסוי שיוטל על הקנביס, שינוי בשיטות ועלויות הייצור, טיב הפיקוח הממשלתי על שוק הקנביס, מידת ההתחמקות מתשלום

¹⁰ Glenn Greenwald, "Drug Decriminalization in Portugal: Lessons for Creating Fair and Successful Drug Policies," The Cato Institute: Washington 2009.

¹¹ Craig Reinerman, Peter D. A. Cohen, and Hendrien L. Kaal, "The Limited Relevance of Drug Policy: Cannabis in Amsterdam and in San Francisco," *American Journal of Public Health*, 2004.

¹² Robert MacCoun and Peter Reuter, "Evaluating Alternative Cannabis Regimes," *British Journal of Psychiatry*, 2001, 178, pp.123-128.

מסים, ועלויות אכיפת המדיניות הקיימת – כל אלה הם גורמים אשר יש לקחת אותם בחשבון. המודל שיוצע מנסה לכמת את השפעתם של כל הגורמים הללו.

5.1.1 מספר הצרכנים כיום

ישנן דרכים שונות להערכת גודלו של שוק המריחואנה והחשיש. גישות המתבססות על צד ההיצע משתמשות בהערכות על ייצור והברחות ובמידע לגבי מחירים. גישות המתבססות על צד הביקוש מסתמכות על דיווח מצד הצרכנים או על הערכות על תפוצת החומר ביחד עם הערכות לגבי כמות החומר הממוצעת לכל צרכן. דיווח צרכני נתון לאי ודאות בגלל שהמדווחים אינם תמיד כנים, ומכיוון שסקרי דעת קהל לרוב אינם מגיעים למשתמשים כבדים אשר נמצאים בטיפול או שקשה להגיע אליהם. דאגה זו רלוונטית במיוחד לגבי סמים קשים וממכרים אך לא לסם הנמצא בשימוש רווח כמו הקנביס. נייר זה משתמש בשיטת צד הביקוש אשר מאפשרת ליצור הערכות הנכונות ספציפית לגבי ישראל.

על פי סקר שנערך בשנת 2009 על ידי הרשות למלחמה בסמים, בקרב מבוגרים בגילאי 18-40, 11.4% דיווחו שעשו שימוש בסם לא חוקי כלשהו, כאשר 78% מתוכם, שהם 8.9% מהאוכלוסייה, עשו שימוש בקנביס בשנה שקדמה לסקר.¹³ כמו כן, 10.6% מהתלמידים בגילאי 12-18 דיווחו שעשו שימוש בסם לא חוקי כלשהו, כאשר 54% מתוכם דיווחו שהשתמשו בקנביס במהלך השנה שקדמה לסקר. נייר זה כאמור אינו מתמקד בקטינים ומניח כי לא יהיה שינוי במדיניות לגביהם.

מכיוון ששימוש בקנביס אינו חוקי בישראל ומכיוון שאנשים על פי רוב אינם ששים להודות בפני זרים בכך שעברו על החוק, תוצאות הסקר סובלות ככל הנראה מדיווח חסר. בהתבסס על מחקר שנעשה בארה"ב, יונח כי שיעור צרכני הקנביס גבוה ב-20% ממה שדווח בסקר.¹⁴ כלומר, יונח כי שיעור צרכני הקנביס בגילאי 18-40 עומד על 10.7% מכלל האוכלוסייה בגילאים אלה. זוהי ככל הנראה הערכה שמרנית. בסקר שנערך ביולי 2013 על ידי מכון ירושלים לחקר שווקים בקרב מדגם מייצג באוכלוסייה היהודית הבוגרת השיבו 14.5% כי השתמשו במריחואנה לפחות פעם אחת בעבר.

על פי נתוני הלמ"ס, בשנת 2011 היו בישראל 2.56 מיליון בני אדם בגילאי 18-40. בהערכה שמרנית נתעלם לחלוטין מאזרחים מעל גיל 40 ונניח כי אינם משתמשים בסמים כלל. **בחישוב פשוט יוצא שמדובר ב-274 אלף צרכני קנביס בוגרים.** התנהגותם של 11 אלף החולים הצורכים כיום מריחואנה רפואית לאחר שהקנביס ייהפך לחוקי אינה ידועה ותלויה בין השאר במשטר המיסוי שישורר. לצורך מחקר זה יונח כי כולם ימשיכו לצרוך מריחואנה רפואית וכי הוצאותיהם לא ימוסו בשיעור גבוה יותר מכפי שהן ממוסות היום. לפיכך, מספר המשתמשים הבוגרים לגביהם השינוי יהיה רלוונטי הוא 263 אלף.

5.1.2 כמות נצרכת כיום

במחקרים אודות מריחואנה מרחבי העולם, ההערכות לגבי השימוש הממוצע נעות בין 94 ל-116 גרם בשנה למשתמש בממוצע.¹⁵ לשם השוואה, כמות המריחואנה הרפואית הנצרכת בישראל עומדת על כ-400 גרם בממוצע לחולה בשנה. בנייר זה ייעשה שימוש בהערכה שמרנית ויונח כי הצרכן הממוצע צורך 94 גרם מריחואנה בשנה, פחות מרבע מהכמות שצורכים אלה המשתמשים במריחואנה לצרכים רפואיים. הכפלת 263 אלף המשתמשים ב-94 גרם למשתמש מניבה הערכה לפיה 24.7 טונות של מריחואנה וחשיש נצרכות מדי שנה בישראל. זוהי, כאמור, הערכה שמרנית. על פי נתוני

¹³ רחל בר-המבורגר, יעקב אזרחי, אילן רוזינר ורונית ניראל, "דו"ח מחקר מסכם בנושא השימוש בחומרים פסיכו אקטיביים בקרב תושבי מדינת ישראל", מחקר אפידמיולוגי מס. 7, הרשות למלחמה בסמים, 30 בדצמבר 2009.

¹⁴ Christopher Stiffler, "Amendment 64 would produce \$60 million in new revenue and savings for Colorado," Colorado Center on Law and Policy, August 2012, http://www.cclponline.org/postfiles/amendment_64_analysis_final.pdf

¹⁵ Christofer Stiffler, "Amendment 64...", p. 5

הרשות למלחמה בסמים, משטרת ישראל וצה"ל תפסו כ-5.8 טון מריחואנה בניסיונות הברחה לישראל בשנת 2010. על פי הערכת הרשות, מוברחות לישראל יותר מ-100 טונות מריחואנה בשנה!

על פי המחקר באתר "קנאביס", המבוסס על דיווחים חודשיים של גולשים על מחירי הקנאביס בישראל, בחודש יולי 2013 היה מחיר הקנאביס (גרם) כ-100 ₪ לגרם.¹⁶ במחיר ממוצע של 100 ₪ לגרם מדובר בשוק המגלגל כיום 2.47 מיליארד ₪ בשנה, מבלי שממשלת ישראל גובה ולו שקל אחד במס עבורו.

5.1.3 צריכה עתידית

כיצד ישתנו דפוסי צריכת הקנאביס במידה והוא ייהפך לחוקי? על מנת לענות על שאלה זו יש להתייחס למידת הגמישות של צרכני הקנאביס למחיר, וכן ליחס של צרכנים לעצם הפיכת הקנאביס לחוקי. רבים טוענים כי אנשים יהיו נכונים יותר לצרוך קנאביס במידה ויוסר ה"טאבו" של סם לא חוקי. לפי היגיון זה, צריכת הקנאביס תגבר אם יהפוך לחוקי. מאידך, אחרים טוענים כי ההנאה מקנאביס נובעת מעצם היותו לא חוקי, בבחינת "מים גנובים ימתקו". במידה והקנאביס יהפוך לחוקי, זוהר יפחת וכך עשויה לנהוג גם הצריכה. הנתונים מהספרות המחקרית מצביעים על כך שהנהגת פיקוח על ייצור ומכירת מריחואנה עשויה דווקא להוריד את צריכתה על ידי בני נוער.¹⁷

למטרת ההערכה של תגובת הצרכנים להפיכת הקנאביס לחוקי בישראל נניח כי עצם הפיכת הקנאביס לחוקי, ללא קשר לשינוי במחירו, תוביל לעלייה של 14% בצריכה. נתון זה מבוסס על מחקרים דומים שנעשו בארה"ב, ובהם המחקר של כריסטופר סטיפלר על קולוראדו. אין הערכה זו מניחה בהכרח כי כמות הצרכנים תעלה ב-14%, אלא כי סך הכמות הנצרכת תעלה בשיעור זה. יתכן כי כמות הצרכנים תעלה בשיעור נמוך יותר אך כמות החומר הנצרכת בממוצע לצרכן תעלה. הערכה זו תניב צריכה של 28.1 טון מריחואנה מדי שנה.

5.1.4 עלויות ייצור ומחיר עתידי

השלב הבא הינו חישוב ההשפעה של שינוי אפשרי במחיר הקנאביס על צריכתו. לשם כך יש להעריך את המחיר העתידי, עלויות הייצור וגמישות הביקוש למחיר. ישנן מספר סיבות מדוע מחיר הקנאביס עשוי לרדת במידה והוא יהפוך לחוקי. שכר העובדים ירד מכיוון שיצרנים לא יצטרכו לשלם להם "פרמיית סיכון" שתפצה אותם על האפשרות להיעצר ולהיכלא. לגליזציה תאפשר יתרונות לגודל מכיוון שמגדלים יוכלו להרחיב את עסקיהם מבלי לדאוג מכך ש"יעלו על הרדאר" של המשטרה. חממות הן דרכי גידול זולות יותר מאשר שיטות לא קונבנציונאליות לגידול מריחואנה כגון גידול בחדרים סגורים הדורש ציוד יקר. למגדלים ייקח זמן להתאים את טכניקות הגידול שלהם למצב החוקי החדש, ולכן הפחתה זו בעלויות הייצור תיקח זמן גם היא.

יש מעט מאוד נתונים על עלויות הייצור של מריחואנה בשוק הלא חוקי של היום. יתרה מכך, אף מדינה לא התירה ייצור מסחרי של מריחואנה, כך שאין נתונים על עלויות ייצור בשוק חוקי לחלוטין. גם טיב המשטר הרגולטורי שיחול על מגדלים ויצרנים אינו ידוע, מה שמקשה על הערכת עלויות הייצור. ההערכה הטובה ביותר שניתן להשתמש בה היא זו של סטיפלר, המובאת כאן בשינויים קלים.

הניתוח מתחיל בהערכת עלויות ייצור פשוטות בגובה 7.8 ₪ לגרם. אליהן יש להוסיף עלויות תחבורה והפצה (31 אגורות לגרם), רווח ליצרן (25 אחוזים) ולמוכר הקמעונאי (33 אחוזים). הערכה זו מניבה עלות של 13.6 ₪ לגרם לפני מס. לשם השוואה, עלות זו גבוהה במעט מזו של המריחואנה הרפואית המיוצרת בישראל, אשר מחירה לצרכן 370 ₪ בממוצע לחודש עבור כמות ממוצעת של 33 גרם, כלומר מחיר של 11.2 ₪ לגרם (מחיר לא מסובסד).

¹⁶ המחקר – מחירי מריחואנה, חשיש וסמים בישראל, אתר קנאביס.com, נצפה ב-20 באוגוסט 2013.
¹⁷ Christofer Stiffler, "Amendemt 64...", p. 6

ישנם סוגים שונים של קנביס, אשר טיבם ואיכותם משתנה, בדומה לסוגים שונים של סיגריות או מוצרים אלוהיים. מטבע הדברים טווח המחירים של קנביס בשוק חוקי יהיה גדול. המחיר המובא כאן, 13.6 ₪ לגרם לפני מס, הינו מחיר ממוצע.

גם אם הקנביס ייהפך לחוקי, יש להניח כי משטר המס שיחול עליו יהיה דומה לזה שיחול על סיגריות ואלכוהול, מוצרים ממכרים שיש להם השפעות חיצוניות שליליות. נניח כי משטר המס על מריחואנה יכלול מס קנייה בסך 270% מהמחיר הסיטונאי, ומע"מ בסך 18% מהמחיר לצרכן. משטר מיסוי זה יעלה את מחיר המריחואנה ל-59 ₪ לגרם – גבוה בהרבה מהמחיר ללא מס אך נמוך בהרבה ממחירו כיום. מתוך מחיר זה, 31 ₪ לגרם (52%) יגיעו לידי הממשלה באמצעות מס קנייה ומע"מ (מס הקנייה יהווה 37% מהמחיר לצרכן והמע"מ 15% נוספים). העובדה כי מחיר הקנביס יהיה נמוך ממחירו בשוק השחור מצביעה על כך שלא תהיה כדאות כלכלית לקיומו של שוק זה, וכי תופעת העלמת המס תמוזער למינימום.

5.1.5 גמישות הביקוש

במחקר של הכלכלן בו קלימר נכללת הערכת גמישות ביקוש ביחס למחיר המריחואנה של 0.54. גמישות דומה של 0.5- נמצאה במחקר שנעשה באוסטרליה. אם נניח גמישות של 0.52, ממוצע שני המחקרים, אזי ירידה של 1% במחיר תוביל לעלייה של 0.52% בצריכה.

ירידה במחיר מ-100 ₪ כיום ל-59 ₪ היא ירידה של 41%, ועל פי חישוב זה היא תוביל לעלייה של 21.3% בצריכה. אולם הערכה זו מניחה גמישות קבועה. גמישות של 0.52 נכונה עבור שינויים קטנים בסביבת המחיר הנוכחי, אולם אינה מדויקת עבור ירידה של 41% במחיר. על פי התיאוריה הכלכלית, הגמישות יורדת ככל שהמחיר יורד, והגמישות של מוצרים הנצרכים באופן קבוע נמוכה יותר מאשר מוצרים הנצרכים מדי פעם. נניח כי גמישות הביקוש בסביבת המחיר של 59 ₪ לגרם היא 0.22, הערך שנבחר במחקרו של סטיפלר. אם כך, ירידה של 41% במחיר תוביל לעלייה של 9% בצריכה.

5.1.6 צריכה עתידית

כאשר לוקחים בחשבון עלייה של 9% בצריכה בנוסף על העלייה בצריכה הנובעת מעצם הפיכת הקנביס לחוקי, מגיעים לצריכה שנתית של 30.7 טון מריחואנה בשנה. על פי מחקרים שונים הצריכה נהגת לעלות לאחר שינויים מקלים במדיניות (אי הפללה או לגליזציה) כאשר ישנה התלהבות ראשונית, ולאחר מכן לרדת לרמה נמוכה יותר. 30.7 טון היא הרמה עליה תתייצב הצריכה בסוף תקופה זו. צריכה זו גבוהה ב-24% מהצריכה כיום, אולם עקב המחיר הנמוך, השוק יגלגל מחזור של 1.8 מיליארד ₪ בלבד, ביחס ל-2.47 מיליארד ₪ כיום, אשר נובעים מעלויות ייצור גבוהות יותר ומפרמיות הסיכון.

5.1.7 סך ההכנסות ממס

מרכיב המס יהווה כאמור 52% ממחיר המריחואנה לצרכן. מכירה של 30.7 טון במחיר ממוצע של 59 ₪ לגרם יניבו מחזור של 1.81 מיליארד ₪. מתוך זה ייכנסו לקופת המדינה הכנסות ממס קנייה וממע"מ בסכום של כ-943 מיליון ₪ מדי שנה: מס קנייה בסך כ-670 מיליון ₪ ומע"מ בסך כ-275 מיליון ₪. לשם השוואה, הכנסות המדינה ממס קנייה על סיגריות הסתכמו בשנת 2012 ב-5.4 מיליארד ₪, וההכנסות ממס קנייה על אלכוהול עמדו על 790 מיליון ₪.¹⁸ שיעור המעשנים באוכלוסיה הבוגרת עומד על 17.7%, לעומת שיעור צרכני המריחואנה שבנייר זה הונח כי הוא עומד על 10.7% בגילאי 18-40 ועל 0% בגילאי 41 ומעלה. סך החיסכון מפורט בטבלה 2.

¹⁸ מינהל הכנסות המדינה, דו"ח הכנסות המדינה 2013, משרד האוצר, אוגוסט 2013, פרק יב, ע' 5.

טבלה 2: שוק הקנבים היום ולאחר לגליזציה

לאחר לגליזציה	כיום	
59	100	מחיר ממוצע (ש"ל לגרם)
30.7	24.7	צריכה כוללת בשנה (טונות)
1,812.4	2,472.2	מחזור שנתי (מיליוני ש"ל)
52%	0%	שיעור המס מהמחיר לצרכן
942.5	0	הכנסות המדינה ממס (מיליוני ש"ל)

מקור: מכון ירושלים לחקר שווקים

5.2 חיסכון באכיפה

אחד הטיעונים בעד לגליזציה הנו שהוא יפחית את הוצאות הממשלה על אכיפת חוק על ידי כך שיחסוך מעצרים, חקירות, תביעות, דיונים בבתי משפט וכליאה. החיסכון יגיע משלושה מקורות עיקריים: משאבים משטריים (המשטרה), משאבים משפטיים (משרד המשפטים) ומשאבים ענישתיים (שירות בתי הסוהר).

החישוב של החיסכון בעלויות עקב לגליזציה פשוט: תקציב ממשלת ישראל המוקדש לאכיפת החוק והסדר יוכלל בשיעור התיקים, המעצרים והמאסרים הקשורים למריחואנה.

בשנת 2010 הוציאה הממשלה 13.8 מיליארד ש"ל על סדר ציבורי, משטרה ובתי משפט, שהיוו 5.1% מתקציבה לא כולל תשלומי חובות והוצאות ביטחון.¹⁹

על פי נתוני המשטרה כפי שנמסרו למרכז המחקר של הכנסת, בשנת 2012 נפתחו 32,270 תיקים בגין עבירה על פקודת הסמים, כאשר 22,895 (71%) מהם נפתחו בגין החזקה ושימוש לצריכה עצמית.²⁰ 4,526 תיקים נפתחו בגין החזקה ושימוש שלא לצריכה עצמית, 4,384 תיקים נפתחו בגין סחר בסמים, ו-465 תיקים נפתחו בגין גידול, ייצור והפקה של סמים. מספרים דומים היו גם בשנים 2010 ו-2011.

בשנת 2012 נסגרו 17,381 תיקים בגין החזקה ושימוש לצריכה עצמית, והוגשו 5,254 כתבי אישום בגין עבירה זו. המשטרה אינה מפרסמת נתונים לגבי מספר התיקים שנפתחו בגין שימוש בקנבים או בסמים אחרים. לטענת המשטרה, אין בידיה מידע זה. מכיוון שהמשטרה אינה מבחינה בין הסמים "הקלים" לסמים "הקשים", ומקדישה מאמצים שווים לאכיפת פקודת הסמים בלי קשר לסוג הסם, לצורך נייר זה נניח כי 70% מהתיקים שנפתחו נוגעים לשימוש בקנבים. הערכה זו מתבססת על שיעור צרכני הקנבים בין המדווחים על שימוש בסמים. בסקר של הרשות למלחמה בסמים, 78% מהנשאלים בגילאי 18-40 אשר דיווחו כי השתמשו בסם אסור ציינו כי מדובר בקנבים.

נתוני הלמ"ס נמוכים מעט מאלה שפורסמו על ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת, ונשתמש בהם לצורך הערכה שמרנית. על פי הלמ"ס, בשנת 2012 נפתחו 26,769 תיקים בגין עבירות סמים (כ-5,500 פחות מאשר על פי מרכז המחקר והמידע של הכנסת).²¹ אם נניח כי 70% מהם קשורים בקנבים, אזי יוצא כי **18,740 תיקים נפתחו בגין עבירות הקשורות בשימוש, החזקה, סחר או גידול קנבים בשנת 2012 לבדה**. תיקים אלה מהווים 5.2% מסך התיקים שנפתחו בשנה זו על ידי משטרת ישראל. לשם השוואה, משטרת ישראל פתחה יותר תיקים בעבירות הקשורות לקנבים מאשר תיקים בגין כל אחת מן העבירות הבאות: עבירות נגד ביטחון המדינה, עבירות מין, מרמה ושוד.

¹⁹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "לוח 11.1 הוצאות על סדר ציבורי", שנתון סטטיסטי לישראל 2012.

²⁰ יובל בוגייסקי, "נתונים על אכיפת העבירות המנויות בפקודת הסמים המסוכנים", הכנסת – מרכז מחקר ומידע, מכתב לח"כ תמר זנדברג, 24 ביוני 2013.

²¹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "לוח יח/1 תיקים שנפתחו במשטרה לפי סוג עבירה".

בנוסף, עבירות המוגדרות כעבירות כלפי המוסר, אשר 95% מהן הן עבירות סמים, מהוות 9.6% מסך העבירות שהוכרעו בדין בשנת 2010, כלומר שביט משפט פסק בהם. בהנחה ש-70% מעבירות הסמים קשורות לקנביס, מדובר ב-6.4% מסך העבירות שהגיעו להכרעה בבית משפט.²²

על פי נתוני שירות בתי הסוהר, בשנת 2011 שהו בבתי הכלא בישראל 12,408 אסירים פליליים.²³ מרכז המחקר והמידע של הכנסת מדווח על 994 אסירים בגין עבירות סמים באותה שנה. אם 70% מהם שהו במאסר בגין עבירות הקשורות לקנביס, הרי שמדובר ב-695 אסירים, שהיוו 5.6% מסך האסירים הפליליים בבתי הכלא בישראל.

5.2% מהתיקים הפליליים, 6.4% מפסקי הדין ו-5.6% מסך האסירים הפליליים קשורים אם כן לקנביס. לא כל חקירה או משפט דורשים אותה כמות משאבים. לגבי האסירים ניתן להניח כי עלות יום כליאה של מי שנאסר באשמת שימוש, גידול או סחר במריחואנה דומה בקירוב לעלות יום כליאה של כל אסיר אחר. לכן אניח כי מערכת אכיפת החוק משקיעה 5% ממשאביה באכיפת איסור השימוש בקנביס. 5% מתקציב הסדר הציבורי, המשטרה ובתי המשפט הם 690 מיליון ₪ בשנה המוקדשים כיום לאכיפת איסור השימוש בקנביס.

טבלה 3: שיעור עבירות הקשורות לקנביס מסך העבירות בשלבי אכיפה שונים

שנה	שלב אכיפה	שיעור עבירות קנביס מסך העבירות
2012	תיקים פליליים	5.2%
2010	פסקי דין	6.4%
2011	אסירים פליליים	5.4%

מקור: מכון ירושלים לחקר שווקים

יש לקחת בחשבון כי עלויות כוח אדם, אשר מרביתו נהנה מקביעות, אינן משתנות בהתאם למספר העצורים, הנתבעים או האסורים. שוטר ממשיך להרוויח את משכורתו בין אם הוא עוצר צרכן קנביס ובין אם לא. קופת האוצר לא תראה חיסכון מיידי של 690 מיליון ₪ במקרה של לגליזציה של קנביס. יחד עם זאת, המשאבים המופנים היום לאכיפת איסור השימוש בקנביס יוכלו להיות מופנים בטווח הקצר לאכיפת עבירות אחרות במערכת המשוועת לכוח אדם ולמשאבים נוספים. בטווח הארוך ניתן יהיה לקחת בחשבון את הירידה במשימות המוטלות על מערכת אכיפת החוק בעת החלטה על גיוס כוח אדם, ולהביא לחיסכון כספי של כ-690 מיליון ₪ בשנה.

5.3 סך החיסכון

חיבור ההכנסות ממס והחיסכון בעלויות אכיפת החוק מגיע לכדי חיסכון שנתי של 1.62 מיליארד ₪, או להכנסות של כ-940 מיליון ₪ בשנה ולהפניית משאבי אכיפה וענישה בסך כ-690 מיליון ₪ בשנה מאכיפה כנגד צרכני, מגדלי וסוחרי קנביס לאכיפה של עבירות אחרות.

סכום זה אמנם לא יפתור את בעיותיה התקציביות של ממשלת ישראל, אולם הוא אינו סכום אשר ניתן להתעלם ממנו. הטוענים בעד לגליזציה מסתמכים בעיקר על טיעונים הנוגעים לפשיעה, לפגיעה בבריאות הציבור, לשחיתות ולפגיעה בחירויות האזרח הנלוות להפלה של צרכני קנביס. ההערכה הכלכלית המובאת כאן מציעה שיקול נוסף בעד לגליזציה: חיסכון במשאבי אכיפת חוק בסך 690 מיליון ₪ בשנה והכנסות ממיסוי בסך כ-940 מיליון ₪ בשנה.

5.4 תועלת נוספת

נוסף להכנסות אלה, צפויים יתרונות נוספים למשק וחסכוניות והכנסות נוספות לממשלה עקב הפיכת השוק לחוקי. רווחיהם של המגדלים והסוחרים ומשכורותיהם של העובדים, אשר פועלים כיום בשוק

²² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "לוח 11.7 עבירות שהוכרעו בדין לפי תכונות נבחרות" שנתון סטטיסטי לישראל 2012.

²³ שירות בתי הסוהר, דו"ח שנתי 2012.

לא חוקי ואינם משלמים מס, ימוסו בדומה לרווחיהם והכנסותיהם של שאר אזרחי ישראל. יתכן כי חלק מהעוסקים בתחום כיום מצהירים על כך שהם מובטלים או נטולי הכנסות, ועל ידי כך זוכים בקצבאות הבטחת הכנסה מהביטוח הלאומי ובהטבות שונות מרשויות ממשלתיות (הנחות בארנונה, זכאות לדיור ציבורי ולמעונות יום מסובסדים וכו'). הפיכת השוק לחוקי תחייב אותם לדווח על הכנסותיהם ותבטל את הצורך במתן הקצבאות וההטבות המסובסדות.

אנשים אשר נפתחת כנגדם חקירה פלילית עקב שימוש בקנביס נאלצים לכלות זמן רב בחקירות, בתסקירי מבחן, בדיונים בבתי משפט ובפגישות עם עורך דינם. בזמן זה נמנע מהם לעסוק בפעילות כלכלית יצרנית. כמו כן, הרשעה בבית משפט פוגעת בסיכויי הקבלה לעבודה ומונעת מאנשים לעסוק במקצועות מסוימים, ועל ידי כך פוגעת בכושר ההשתכרות של אותם מורשעים וביכולתם לשלם מס בשיעור מרבי. יש לזכור כי לדברי הפרקליטות, מרבית משתמשי הקנביס הם אנשים נורמטיביים ויצרנים, אשר לבד משימוש בקנביס אינם עוסקים בכל פעילות עבריינית. הפיכת הקנביס לחוקי תמנע עוול כלפיהם, אך גם תסיר מכשול לפיתוח כלכלי.

בנוסף, לגליזציה תאפשר התפתחות של ענף גידול קנביס למטרות ייצוא. מרבית מדינות העולם עדיין אוסרות על גידול קנביס אלא למטרות רפואיות. את הקנביס הרפואי מייבאות רוב המדינות ממדינות בהן הייצור חוקי. במידה וישראל תהיה בין המדינות הראשונות בעולם אשר תתיר גידול קנביס, היא תוכל ליהנות מייצוא לכל המדינות בהן הקנביס הרפואי חוקי אולם הגידול אסור.

כל היתרונות הכלכליים הללו אינם נלקחים בחשבון בהערכה הכמותית של ההכנסות מלגליזציה בנייר עמדה זה.

6. סיכום

תוצאות סקר דעת הקהל שהוצג מגלות כי מרבית הישראלים תומכים בשימוש במריחואנה לצרכים רפואיים אך בנקודת זמן זו הם חוששים יותר מתמיכה בלגליזציה מלאה. בהשוואה לעמדות הציבור האמריקאי בנושא זה, עמדות הישראלים בשנת 2013 דומות מאוד לאלו של האמריקאים בשנת 2000, בטרם הפכה המריחואנה לסוגיה ציבורית נרחבת בכלי התקשורת אשר הציגו לציבור את העובדות, ובטרם השיגה הלגליזציה תמיכה של פוליטיקאים מכל המפלגות.

על אף שכיום רק 26% מהישראלים תומכים בלגליזציה, התוצאות מלמדות כי הישראלים עשויים לשנות את עמדתם אם ייחשפו למידע בנושא.

הראיות מהמדינות אשר ביצעו ליברליזציה של מדיניות הסמים שלהן, כפי שהוצגו בנייר זה, אינן מצדיקות את חששותיהם של מתנגדי הלגליזציה. לא ברור אם לגליזציה של קנביס תוביל לעלייה משמעותית בצריכה או לא, אולם גם אם עלייה כזו תתממש, היא ככל הנראה לא תוביל לעלייה בפשיעה. יתרה מכך, יש לה יתרונות בתחום בריאות וביטחון הציבור.

על אף השקעת מאמצים גדולים מצד ממשלת ישראל לאכוף את איסור השימוש בסמים, שיעור המשתמשים בקנביס רק עולה. לאכיפת איסור השימוש בקנביס מחיר יקר במובנים שאינם תקציביים: פגיעה בחירויות האזרח, התייחסות לפלח אוכלוסייה גדול ונורמטיבי כעברייני, סיפוק מקור הכנסה לארגוני פשיעה וטרור ועוד. נוסף על כך, נייר זה הראה כי לאכיפה ישנו מחיר תקציבי לא קטן: מאמצי האכיפה עולים לממשלה כ-690 מיליון ₪ בשנה, ואובדן ההכנסות ממסים מגיע בהערכה שמרנית לכ-940 מיליון ₪ בשנה.

מדיניות ההפללה אינה משיגה את מטרותיה המוצהרות, והיא עולה לאזרחי ישראל, בין שהם צרכני קנביס ובין שלא, ביוקר רב.

על מצדדי הלגליזציה וכן על התקשורת והפוליטיקאים מוטלת החובה ליידע את הציבור ולהסביר לו את המסקנות של המחקרים בנושא הקנביס. מסקנות אלה מצביעות על כך שלגליזציה של קנביס היא

צעד מדיניות נכון. על מעצבי המדיניות מוטלת אחריות נוספת, והיא גיבוש וקידום מדיניות של ליברליזציה של קנביס.

שאלה 1: האם לדעתך יש להפוך את השימוש במריחואנה לחוקי, או לא?

תדירות	אחוזים	
132	26.3%	כן
319	63.5%	לא
51	10.2%	לא יודע

שאלה 2: עבור רוב האנשים השימוש במריחואנה מוביל לשימוש בסמים קשים.

עד כמה אתה מסכים/ה או לא מסכים/ה עם משפט זה?

תדירות	אחוזים	
179	35.6%	מאוד מסכים
104	20.7%	די מסכים
91	18.1%	די לא מסכים
108	21.5%	מאוד לא מסכים
20	3.9%	אין דעה

שאלה 3: העלות של מאמצי הממשלה לאכוף את החוקים נגד המריחואנה עולה על התועלת. עד כמה אתה מסכים/ה או לא מסכים/ה עם משפט זה?

תדירות	אחוזים	
103	20.5%	מסכים מאוד
94	18.7%	די מסכים
111	22.1%	די לא מסכים
122	24.3%	מאוד לא מסכים
72	14.3%	אין דעה

שאלה 4: למריחואנה יש שימושים רפואיים לגיטימיים.

עד כמה אתה מסכים/ה או לא מסכים/ה עם משפט זה?

תדירות	אחוזים	
248	49.4%	מסכים מאוד
129	25.7%	די מסכים

די לא מסכים	8.9%	45	
מאוד לא מסכים	7.6%	38	16.5%
אין דעה	8.4%	42	

שאלה 5: ללא קשר האם מריחואנה חוקית בישראל. יש להתיר לקיבוצים, למושבאים ולחקלאים לגדל מריחואנה באופן חוקי כדי לייצא אותה למדינות בחו"ל שבהן מותר השימוש במריחואנה.

עד כמה אתה/מסכים/ה או לא מסכים/ה עם משפט זה ?

	אחוזים	תדירות	
מסכים מאוד	15.9%	80	
די מסכים	9.7%	50	25.6%
די לא מסכים	16.7%	84	
מאוד לא מסכים	54.4%	273	71.1%
אין דעה	3.0%	15	

שאלה 6: ברגע שהמריחואנה תהפוך לחוקית, ממשלת ישראל תוכל להטיל מס על מכירת מריחואנה וכך להגדיל את הכנסתה ממסים במאות מיליוני שקלים. במקרה כזה מה הסבירות שתתמוך בהפיכת מריחואנה לחוקית ?

	אחוזים	תדירות	
מאוד גדולה	17.3%	87	
די גדולה	14.1%	74	31.4%
די נמוכה	14.2%	71	
מאוד נמוכה	48.8%	245	62.0%
אין דעה	5.0%	25	

שאלה 7: חיזבאללה וחמאס הם ספקים גדולים של חשיש ומריחואנה לישראל. הם משתמשים בהכנסות כדי לממן את הטרור. לגליזציה של חשיש ומריחואנה ישללו מהם את מקור הכנסתם מפעילות זו. במקרה כזה מה הסבירות שתתמוך בהפיכת מריחואנה לחוקית ?

	אחוזים	תדירות	
מאוד גדולה	17.5%	88	
די גדולה	12.2%	61	29.7%
די נמוכה	16.3%	82	
מאוד נמוכה	46.8%	235	62.1%
אין דעה	7.2%	35	

שאלה 8: נמצא כי חלק מהרבנים החסידיים המוקדמים נהגו להשתמש בנרגילה כדי לעשן מריחואנה, כדי לחוות " עליית נשמה ". במקרה כזה מה הסבירות שתתמוך בהפיכת מריחואנה לחוקית ?

	תדירות	אחוזים	
מאוד גדולה	42	8.4%	
די גדולה	32	6.4%	14.8%
די נמוכה	77	15.3%	
מאוד נמוכה	295	58.8%	74.1%
אין דעה	56	11.2%	

שאלה 9: כעת, אילו גילית שמישהו שאת/ה מכיר/ה משתמש/ת במריחואנה , האם זה היה גורם לך לעמדה חיובית יותר או שלילית יותר כלפיהם, או שזה לא היה משנה את עמדתך כלפיהם ?

	תדירות	אחוזים	
מאוד חיובית	18	3.6%	
די חיובית	13	2.6%	6.2%
די לא חיובית	82	16.3%	
מאוד לא חיובית	142	28.3%	44.6%
לא תשתנה	223	44.4%	44.4%
לא יודע	24	4.8%	

שאלה 10: לבסוף שאלה אחת נוספת - כאשר אין לגביה שום רישום אישי או רשמי כלשהו וכל תשובותיך חסויות ואם לא נוח לך לענות על שאלה זו - אעבור כמובן לשאלות הדמוגרפיה. האם בעבר ניסית מריחואנה ?

	תדירות	אחוזים	
כן	73	14.5%	
לא	397	79.1%	
אין תשובה	32	6.4%	

שאלה 11: לאיזו מפלגה הצבעת בבחירות האחרונות שהתקיימו בינואר 2013?

	תדירות	אחוזים	
ליכוד – ביתנו	86	18.5%	
יש עתיד	70	13.9%	

העבודה	37	7.4%
קדימה	7	1.4%
התנועה	11	2.2%
מרצ	21	4.2%
ש"ס	33	6.6%
יהדות התורה	32	6.6%
הבית היהודי	32	6.6%
אחר	17	3.4%
לא הצביע	62	12.4%
מסרב להשיב	77	15.3%

שאלה 12: מהו המגדר שלך?

אחוזים	תדירות	
50.6%	254	נקבה
49.4%	248	זכר

שאלה 13: בן כמה אתה?

אחוזים	תדירות	
13.9%	70	18-24
21.5%	108	25-34
16.7%	84	35-44
14.5%	73	45-54
15.7%	79	55-64
17.5%	88	מעל 65

שאלה 14:
השכלה?

אחוזים	תדירות	
5.8%	29	תיכון חלקי
37.7%	189	12 שנות לימוד
20.5%	103	על תיכוני
25.3%	127	תואר ראשון
10.8%	54	תואר מתקדם

שאלה 15: איך אתה מגדיר את עצמך מבחינה דתית?

	תדירות	אחוזים	
חילוני	236	47.0%	
מסורתי	148	29.5%	
דתי	57	11.4%	
חרדי	61	12.2%	

שאלה 16: האם אתה רואה את עצמך כאשכנזי או ספרדי?

	תדירות	אחוזים	
אשכנזי	216	43.0%	
ספרדי	180	35.7%	
שניהם	36	7.2%	
אף אחד מהם	36	7.2%	
לא יודע	34	6.8%	

שאלה 17: ההכנסה הממוצעת למשק בית בישראל היא כיום 10,400 ש"ח נטו האם ההכנסה נטו לחודש של משק הבית שלכם היא גבוהה יותר מהממוצע, נמוכה יותר מהממוצע או קרובה לממוצע?

	תדירות	אחוזים	
הרבה מעל לממוצע	60	11.9%	
מעל לממוצע	83	16.5%	
ממוצע	137	27.3%	
מתחת לממוצע	44	8.8%	
הרבה מתחת לממוצע	75	14.9%	
אין תשובה	103	20.5%	

שאלה 18:

אזור חיוג מלא

	תדירות	אחוזים	
ירושלים	65	130%	
גוש דן	187	37.3%	

צפון	21.7%	109
דרום	17.5%	88
שרון	10.6%	53